

BOSHLANG‘ICH SINFI O‘QUVCHILARIDA MILLIY G‘URURNI O‘STIRISHDA TARBIYA FANLARINING O‘RNI

*Umarova Shahnoza Maxmutdjonovna,
Toshkent amaliy fanlar universiteti o‘qituvchisi
<https://doi.org/10.53885/edinres.2024.02.1.049>*

ANNOTATSIIYA. Maqolada boshlang‘ich sinflarda tarbiya fanini o‘qitish orqali o‘qituvchilarda milliy g‘ururni rivojlantirishda interfaol metodlar va ta‘limiy o‘yinlardan, zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish o‘quvchilarni mustaqil fikrlashga, ijodiy izlanish va mantiqiy fikrlash doiralari kengaytirish bilan birga ularni darslarda o‘rganganlarini hayot bilan bog‘lashga, qiziqishlarini oshirishga yordam beradigan usul va vositalardan foydalanish haqida muhim xulosaviy fikrlar bayon qilingan.

Kalit so‘zlar: interfaol usullar, texnikaviy, axborotli, audiovizualli faol fuqarolik pozitsiyasi, mas‘uliyat, majburiyat, huquqiy ong va madaniyat.

THE ROLE OF EDUCATIONAL SCIENCES IN DEVELOPING NATIONAL PRIDE IN PRIMARY CLASS STUDENTS

*Umarova Shahnoza Makhmudjonovna
Teacher of Tashkent University of Applied Sciences*

ANNOTATION. In this article, the use of pedagogical technology in the classroom, interactive methods and educational games in primary school, the use of modern information and communication technologies in teaching elementary education in primary school helps students to think independently, creative research and logical thinking. along with the expansion, ideas are articulated that help them relate what they learn in the lessons to life, increasing their interest.

Key words: interactive methods, technical, informational, audiovisual active citizenship position, responsibility, obligation, legal consciousness and culture.

РОЛЬ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ НАУК В РАЗВИТИИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ГОРДОСТИ У УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ

*Умарова Шахноза Махмуджоновна
преподаватель Ташкентского университета прикладных наук*

АННОТАЦИЯ. В статье использование интерактивных методов и обучающих игр, современных информационно-коммуникационных технологий в развитии у учителей национальной гордости при преподавании педагогической науки в начальных классах позволяет учащимся мыслить самостоятельно, расширяя при этом объем творческих исследований и логических мышление, важные заключительные замечания об использовании методов и средств, которые помогают им связать изученное на занятиях с жизнью и повысить интерес.

Ключевые слова: интерактивные методы, техническая, информационная, аудиовизуальная активная гражданская позиция, ответственность, обязанность, правосознание и культура.

“Tarbiya” fani O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining tashabbusi bilan umumiy o‘rta ta‘lim muassasalarida 2020-2021-o‘quv yilidan boshlab joriy qilindi. Ushbu fan Uzluksiz ma‘naviy tarbiya konsepsiyasining bir qismi sifatida o‘quvchilarda “Milliy tiklanishdan – milliy yuksalish sari” g‘oyasini singdirish, ularni ijtimoiy muvaffaqiyatli hayotga tayyorlash, faol fuqarolik pozitsiyasi, mas‘uliyat, majburiyat, huquqiy ong va madaniyat, teran dunyoqarash, sog‘lom e‘tiqodlilik, ma‘rifatparvarlik, bag‘rikenglik kabi fazilatlarini shakllantirishni maqsad qilib qo‘ygan. Boshlang‘ich sinflarning tarbiya darslari orqali o‘quvchilarda milliy g‘ururni rivojlantirish bugungi ta‘limning ustuvor vazifalaridan hisoblanadi. Har bir kishi odamlar orasida farovon yashashi uchun u yaxshi ta‘lim-tarbiya ko‘rgan bo‘lishi kerak. Zero, yurtboshimiz ham “Yoshlarimizning mustaqil fikrlaydigan, yuksak intellektual va ma‘naviy salohiyatga ega bo‘lib, dunyo miqyosida o‘z tengdoshlariga hech qaysi sohada bo‘sh kelmaydigan insonlar bo‘lib kamol topishi, baxtli bo‘lishi uchun davlatimiz va jamiyatimizning bor kuch

va imkoniyatlarini safarbar etamiz”, deya ta’kidlaydilar.

Tarbiya fanini o’qitishda didaktik o’yinlardan, interfaol usullardan foydalanish ta’lim jarayonida o’quvchilarni o’qitish, tarbiyalash va kamol toptirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Didaktika – ta’lim nazariyasi hisoblanadi. Didaktik o’yinlar esa o’quvchilarning ijodiy ish faoliyatini kuchaytiradi, ixtiyoriy diqqatini jamlashga yordam beradi, shuningdek xotirani takomillashtiradi. Didaktik o’yin jarayonida o’quvchilar o’zlari sezmaganda juda ko’p harakatlarni, mashqlarni bajaradilar, turli masalalarni yechadilar.

Milliy g’urur tushunchasi “Mustaqillik: ilmiy-ommabop lug’at”da “Milliy g’urur – millatning o’z-o’zini anglashi natijasida sodir bo’ladigan doimiy ichki ruhiy ko’tarinkilik. U o’z ona zamini, avlod-ajdodlari tomonidan qoldirilgan moddiy, ma’naviy merosdan, o’z millatining jahon sivilizatsiyasiga qo’shgan ulushlaridan, o’zga millatlar oldidagi qadr-qimmatini, obro’-e’tiboridan faxrlanish hissiyotidan iborat. Milliy g’urur o’z millatining chinakam fidoyisi bo’lgan har bir insonga xos ichki ruhiy tuyg’udir... milliy g’urur har bir kishida o’z millatining moddiy, ma’naviy meroslarini o’zlashtirish, urf-odatlarini, an’analari, qadriyatlarini va tarixini mukammal bilish hamda uni o’zga millatlarniki bilan qiyoslash natijasida shakllanadi”.

Amerikalik tadqiqotchilar G. Almond va S. Verbalarning fikricha, milliy g’urur siyosiy madaniyatning asosiy komponentlaridan biri sanaladi. Amerikalik rus sotsiologi va madaniyatshunosi P. Sorokin ichki ijtimoiy va xalqaro miqyosdagi muhim shart sifatida yaxlit hamda barqaror qadriyatlar tizimini taklif etgan. “Agar qadriyatlar umumiy tavsifga ega bo’lsa, ularni o’zlashtirish va uyg’unligini ta’minlash osonlashadi – jahon yoki fuqarolik urushlarining oldini olish imkoniyati kengayadi”. Milliy g’ururni rivojlantirishni boshlang’ich sinflardan boshlash bu borada olib boriladigan ishlarning sifatini belgilab beradi. Shu ma’noda, boshlang’ich sinflarda tarbiya darsini o’qitish orqali milliy g’ururni o’stirish usullariga to’xtalamiz.

Quyidagi savollarga javob bering:

1. Mazkur rivoyatdagi madaniy merosni nimaga qiyoslash mumkin?
2. Madaniy meros bizga nima uchun zarur?
3. Rivoyatda siz uchun qanday muhim qadriyat haqida so’z yuritilgan?

Shashmaqom – vokal-cholg’u-asboblari musiqiy asarlarining bir turi

Katta ashula – Farg’ona vodiysi an’anaviy ashulachiligi

Ichan -qal’a

Askiya – xalq hozirjavoblik san’ati

Buxoro tarixiy markazi

Navro’z – Sharq Yangi yil bayrami

Boysun tumani madaniy muhiti

Shahrisabz tarixiy markaz

To’quvchilik – to’qimachilik texnikasi

Dorbozlik – dorda yurish san’ati

Qo’l mehnati bilan ishlangan o’zbek milliy idish-tovoqlari – butun jahonda ma’lum. Ular nima uchun shunday mashhurlikka ega? Keling, o’ylab ko’ramiz:

Idish-tovoqlari qo’lda sharqning mahir ustalari tomonidan tayyorlangan. Ikkita bir xil naqshlar umuman mavjud bo’lmaydi. Shakl va ranglar xilma-xilligi. Ming yillik kulolchilik tajribalari, bilimlar avloddan-avlodga o’tib keladi. Bo’yoqlarda tabiiy giyohlar va minerallardan foydalaniladi. Idish-tovoqlarni o’tda toblash o’tinli (1000 yillar avvalgidek) amalga oshiriladi. Bu ayni haqiqat, barcha mahsulotlar o’z ishini juda yaxshi ko’rgan va butun hayotini bu ishga bag’ishlagan o’zbekistonlik mahir ustalar tomonidan tayyorlangan. Nodir bezaklar, yorqin jonli ranglar, o’nlab avlodlarning ming yillik tajribasi. Bularning barchasi afsonaviy o’zbek idish-tavoqlaridir.

Topshiriq.

Keltirilgan misollardan nimalar moddiy, nimalar nomoddiy madaniy merosga taalluqligini aniqlang. Nima uchun o’zbek idish-tovoqlari butun dunyoga mashhur? Sizningcha, nima sababli madaniy merosni saqlay kerak?

Bu qiziq:

1994 yilda Britaniyada mamlakatning madaniy merosini qo’llab-quvvatlash uchun The Heritage Lottery Fund (HLF) tashkil etildi. Mamlakat olimlari tadqiqotlar o’tkazib, quyidagi xulosalarga keldilar: 93% so’ralganlar mahalliy madaniy meros mamlakat uchun muhim ahamiyatga ega deb hisoblaydilar.

Bundan tashqari, madaniy meros mahalliy hayotga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Masalan, 80% odamlar mahalliy diqqatga sazovor joylar yashash joylarini bezatadi deb sanaydilar. Bundan tashqari, 81% so'ralganlar madaniy meros shaxsan o'zlari uchun muhim ahamiyat kasb etishiga ishonadilar. Shunday qilib, so'rovnomada ishtirok etganlar fikrga ko'ra, madaniy meros: aholining o'ziga bo'lgan bahosi va g'ururini oshiradi; joylarga jozibadorlik qo'shib, o'ziga jalb etadi; dam olish uchun imkoniyatlar paydo bo'ladi; sayyohlarni jalb etib va yangi ish o'rinlarini yaratib, mahalliy iqtisodiyotni qo'llab-quvvatlaydi.

Yakun yasaymiz

Daftaringizga yozing va quyidagi jumalarni yakunlang:

1. Endi men _____ ekanligini bilaman.
 Endi men _____ qila olaman.
 Endi men _____ qilishni xohlayman.
 Endi men _____ qilaman.

Mustaqil tayyorgarlik uchun topshiriq:

Quyidagi iboraning mazmunini tushuntiring:

“Kelajakka qanchalik ko'p nazar tashlasak, o'tmishimizni shunchalik qadrlaymiz”

2. Siz xalqimizning qanday madaniy va mehnat an'analarini bilasiz?
3. Sizning mintaqangizda qanday madaniy qadriyatlar mavjudligini aytib bering? Ular haqida nimalar bilasiz?
4. O'zingiz uchun qadrli bo'lgan ashyolar haqida so'zlab bering. Nima uchun uni qadrlaysiz? Sizning qadriyatingiz ko'plab asrlar davomida saqlanishi va avlodlardan avlodga qoldirilishini xohlarmidingiz? O'z javobingizni izohlab bering.

5. Ajdodlarimizdan bizga boy madaniy meros qolgan. Nima deb o'ylaysiz, sizdan avlodlaringizga qanday madaniy meroslar qoladi?

Milliy g'urur –vatanparvarlik tuyg'usini o'stiradi

Bugun buni bilib olasiz

1. O'z yurtining vatanparvari kim?
2. Vatanparvarlik qanday va qayerda namoyon bo'ladi?
3. Vatanparvar bo'lish nimani anglatadi?

Matn tahlili

O'zbekiston ko'p millat va elatlarning vatani hisoblanadi. O'zini haqiqiy vatanparvar deb bilgan har bir kishi o'z vatanini sevadi va uni har doim himoya qilishga va muhofaza qilishga tayyor. Insonda har doim bitta vatan bor. Agar u ikki yoki undan ko'p Vatanga ega deb da'vo qilsa, unda umuman Vatan yo'q va u vatanparvarlik ruhiga ega emas. “Vatanparvarlik” so'zi har bir fuqaro o'z vatanini himoya qilishi kerak bo'lgan harbiy vaziyat bilan bog'liq bo'ladi. Baxtimizga, urushlar juda kam uchraydi va fuqarolar urushda vatanga bo'lgan sevgisini isbotlashlari shart emas. Ammo bu tinchlik davrida vatanparvarlik kundalik hayotda o'zini namoyon qilmaydi degani emas. Tinchlik davrida vatanparvarliksiz yashash shaxsiy manfaatlaringizni jamoat manfaatlaridan ustun qo'yish, xudbinlik va faqat o'zi haqida o'ylashni, boshqalarni unutishni anglatadi.

Tinchlik davrida vatanparvarlik O'zbekistonning manfaatlariga qaratilgan turli xil xatti-harakatlarda o'zini namoyon qilishi mumkin, bu sportchilarning Olimpiadadagi g'alabasi, bu fuqarolarimizning tinchligi va osoyishtaligini ta'minlash uchun vatanimiz chegaralarini himoya qilish, bu olimlarning katta daromad evaziga chet ellarda ishlashidan bosh tortishdir. Vatanni tashqi dushmandan himoya qilishga tayyorlik vatanparvarlik belgisidir; harbiy xizmatni tanlagan odam - vatanparvarlikni namoyish etadi. Vatanparvarlik – Vatanga muhabbat, unga sodiqligi, uning manfaatlariga o'z xatti-harakatlari bilan xizmat qilishga intilish. Amir Temur ibn amir Tarag'ay 1336 yil 9 aprelda Kesh viloyatining Xo'ja Ilg'or qishlog'ida dunyoga kelgan. Uning otasi amir Muhammad Tarag'ay barlos ulusiga mansub beklardan, bahodir jangchi, ulamoyu fuzaloga ixlosmand, ilm ahliga homiy va ishtiyoqmand kishi bo'lgan. Amir Temurning yoshligi haqida ma'lumotlar kam uchrasa-da, ayrim manbalarga qaraganda, u yoshligida xat-savod chiqarib, o'z davrining tibbiyot, riyoziyot, falakiyot, me'morchilik va tarix ilmlarini o'rgangan. Amir Temur bilan suhbatlashish sharafiga muyassar bo'lgan buyuk arab faylasufi Ibn Xaldun jahongir turk, arab, fors xalqlari tarixini, diniy, dunyoviy va falsafiy bilimlarning murakkab jihatlarigacha yaxshi o'zlashtirganini ta'kidlaydi. Amir Temur siyosat maydoniga kirib kelgan paytda, Movarounnahr mo'g'ullar istibdodi ostida bo'lib, Chingizxon va Botuxon bosib o'tgan shahar va qishloqlar vayronaga aylangan,

suv inshootlari buzib tashlangan yoki ishga yaroqsiz holga keltirilgan, Chingizxon Movarounnahrni o'zining ikkinchi o'g'li Chig'atoyxonga suyurg'ol sifatida in'om qilgan edi. Amir Temurning hayoti va faoliyatida ikki davr yaqqol ko'zga tashlanadi. Birinchi davri Movarounnahrni mo'g'ul xonligidan ozod qilib, yagona markazlashgan davlat tuzish, o'zaro urushlarga barham berish. Ikkinchi davri esa ikki yillik, uch yillik, besh yillik, deb ataluvchi boshqa mamlakatlarga yurishlari bilan xarakterlanadi. 1360-yillardan boshlab Amir Temur Movarounnahrda ichki nizo, urushlarda ishtirok eta boshladi va Mo'g'uliston hukmdori Tug'luq Temurxon, uning o'g'li Ilyosxo'jaga qarshi kurashlardan so'ng, Amir Husayn ustidan g'alaba qozongach, 1370 yilda Movarounnahr taxtining haqiqiy sohibi bo'ldi va Samarqandni hokimiyat poytaxti etib belgiladi. Amir Temur taxtga o'tirgach, Chig'atoy ulusining barcha yerlariga o'zini voris deb bildi va Sirdaryoning quyi havzasidagi yerlarni, Toshkent viloyatini, Farg'ona vodiysini, Xorazmni o'z hukmronligi ostiga kiritdi. Natijada, Movarounnahr va Xurosonda yirik markazlashgan davlat vujudga keddi. Sohibkiron so'nggi yillarda Eron, Iroq, Zakavkazye mamlakatlari, Hindiston, Oltin O'rda va Turkiya bilan bo'lgan janglarda g'olib chiqib, saltanat hududini sharqda Xitoy devoriga qadar, g'arbda — O'rta yer dengiziga, janubda esa Hindiston chegaralariga qadar kengaytirdi. Temur faoliyatida muayyan siyosiy yo'l — mayda feodal hukmronligini tugatish, muhim xalqaro karvon yo'llarida ustunlik qilib turgan Oltin O'rda, Eron va boshqa mamlakatlarning raqobatini yengib, Movarounnahrning siyosiy-iqtisodiy quvvatini ta'minlay oladigan markazlashgan davlat tashkil etish edi. Amir Temur avvalambor mamlakatda davlat tizimini mustahkamlash, boshqarishdagi tartib-intizom, qonunchilikni kuchaytirish, savdo-sotiq, hunar-mandchilikni kengaytirishga imkoniyat yaratish, soliqlarni tartibga solish, mamlakat himoyasini ta'minlash yo'lida qo'shinning qudratini oshirish kabilarga katta e'tibor berdi.

Milliy g'ururi baland, vatanparvar insoldardan biri haqida qisqacha yozib keling. Boshlang'ich sinflarda milliy g'ururni rivojlantirish uchun mana shunday o'quvchini fikrlashga undaydigan o'quv topshiriqlar ustida ishlash yaxshi samara beradi. Bunday mashg'ulotlar orqali o'quvchilar o'zlari uchun muhim bo'lgan tuyg'ularni his etadilar. Ayniqsa, milliy g'urur tuyg'usini o'stirish — tarbiya darslarining asosiy vazifasi. Mashg'ulotlarda jamoa bilan ishlash, hamkorlik, individual yondashish usullari samarador ekani aniqlandi

Foydalanilgan adabiyotlar:

Mirziyoev Sh. Erkin va farovon demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. —T.: O'zbekiston, 2016. — 14-b.

M.Quronov, Y.Risyukova, O.Tigay, O.Usmanova, S.Xafizov 5-sinf Tarbiya darsligi. T.G.Gulom nomidagi nashriyot matbaa uyi. T. 2020 yil 105 bet.

M.Quronov, Y.Risyukova, O.Tigay, O.Usmanova, S.Xafizov 6-sinf Tarbiya darsligi. T.G.Gulom nomidagi nashriyot matbaa uyi. T. 2020 yil 108 bet.

4. Pirnazarova A. Tarbiya fanini o'qitishda yangi pedagogik texnologiyalarni qo'llash va unda ta'lim va tarbiyaning uzviyligi: tarbiya fanini o'qitishda didaktik o'yinlar//Yangi O'zbekiston talabalari axborotnomasi 2022. 77-78b.

5. Sapayev V. Tarbiya fanini o'qitishning ayrim dolzarb masalalari// Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences (E) ISSN: 2181-1784 www.oriens.uz SJIF 2023 = 6.131 / ASI Factor = 1.7 3(8), August, 2023

6. M.E.Axmedova. Pedagogika. Darslik.T. Tibbiyot matbaa nashriyot uyi 2022 y. 207 b.

7. Qodirov B. Komil inson tarbiyasining pedagogik asoslari. —T.: Mehnat, 2001. - 195 b.

8. Quronov M. Maktab ma'naviyati va milliy tarbiya. —T.: Fan, 1995. - 118 b.

9. O'zbek tilining izohli lug'ati. 5 jildlik. 5-jild. — T.: O'zME, 2020, — 150 b.

10. Xasanova Sh. Tarixiy obidalar bilan tanishtirish jarayonida tarbiyalanuvchilarda milliy g'ururni shakllantirish// International scientific journal volume 1 issue 7 uif-2022: 8.2 | issn: 2181-3337

11. Mustaqillik: ilmiy-ommabop lug'at. —Toshkent, Sharq. 2006. 125 b.